

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Tomasz Szanciło (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie ze skargi R. D., E. T. i D. G.
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem
Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 lipca 2013 r. sygn. akt III Ca (...)
w sprawie ze skargi B. D.
przy uczestnictwie B. D., S. D., R. D., R. D., W. D., D. G. i E. T.
o zniesienie współwłasności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 kwietnia 2019 r.,
zażalenia skarżących R. D., E. T. i D. G.
na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 20 grudnia 2018 r., sygn. akt III Ca (...),

I oddała zażalenie;

**II zasądza od R. D., E. T. i D. G. solidarnie na rzecz W. D. i B.
D. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu
kosztów postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Pismem wniesionym w dniu 11 października 2017 r., sprecyzowanym i uzupełnionym kolejnymi pismami, skarżący R. D., D. G. i E. T. wnieśli skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu

Okręgowego w K. z dnia 15 lipca 2013 r., sygn. akt III Ca (...), domagając się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez orzeczenie w tym postanowieniu o uchyleniu punktów 4, 5 i 6 postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. akt II Ns (...), w całości i stosownego rozliczenia kosztów postępowania pomiędzy stronami. Jako podstawę wznowienia wskazali art. 403 § 1 pkt 2 w zw. z art. 404 k.p.c. – uzyskanie zaskarżonego postanowienia za pomocą przestępstwa polegającego na składaniu przez S. D. fałszywych zeznań przed Sądem w dniach: 15 stycznia 2008 r., 28 maja 2008 r., 7 kwietnia 2009 r., 1 grudnia 2009 r. i 7 grudnia 2010 r., które to zeznania stały się następnie podstawą rozstrzygnięcia. S. D. w swych zeznaniach wskazał – zdaniem skarżących – kłamliwie, że budynek gospodarczy został zaadaptowany na garaże przez R. D., że dokonał on budowy piętra bez zgody współwłaścicieli oraz że dokonał przesunięcia granicy o 2 m w podwórzu. Skarżący wielokrotnie składali zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez S. D., ale postępowania zostały umorzone z powodu przedawnienia karalności lub powagi rzeczy osądzonej, a zatem z innych powodów niż brak dowodów. Początek biegu trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi (art. 407 k.p.c.) skarżący upatrywali w dacie otrzymania ostatniego postanowienia Sądu Rejonowego w S., wydanego w sprawie o sygn. akt IX Kp (...), tj. prawdopodobnie w dniu 10 lipca 2017 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego powyższa skarga podlegała odrzuceniu jako złożona po terminie. Powołując się na art. 403 § 1 pkt 2 i art. 404 k.p.c., Sąd ten wskazał, że trzymiesięczny termin do wniesienia skargi, w przypadku oparcia swego żądania na podstawie art. 404 k.p.c., liczy się od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o prawomocnym wyroku skazującym lub orzeczeniu umarzającym postępowanie karne, a nie o czynie, w związku z którym toczyło się postępowanie karne. Tak więc nawet wówczas, gdy strona posiada wiedzę o czynie, w związku z którym wszczęte zostało postępowanie karne, termin wniesienia skargi o wznowienie postępowania nie może rozpocząć biegu zanim nie uprawomocni się wyrok karny skazujący i zanim strona nie dowie się o tym fakcie. W niniejszej sprawie skarżący byli uczestnikami postępowania, którego wznowienia się domagają, jak i poprzedzającego go postępowania przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt II Ns (...), a zatem posiadali wiedzę o treści zeznań

składanych przez S. D.. W dniu 12 sierpnia 2016 r. skarżący R. D. zawiadomił organy ścigania o popełnieniu przez S. D. przestępstwa składania fałszywych zeznań. Postanowieniem z dnia 30 listopada 2016 r., sygn. akt PR 2 Ds (...), umorzono śledztwo w niniejszej sprawie z powodu przedawnienia karalności przestępstwa określonego w art. 233 § 1 k.k. Odpis postanowienia został doręczony skarżącemu w dniu 21 grudnia 2016 r. D. G. i E. T., będące córkami R.D., dowiedziały się o umorzeniu śledztwa w tej sprawie od ojca niezwłocznie po otrzymaniu przez niego tego postanowienia. Skarżące były bowiem na bieżąco informowane przez ojca o przebiegu oraz stanie zaawansowania postępowań dotyczących kwestii składania fałszywych zeznań przez S. D. To skarżący R. D. zajmował się tymi sprawami, bowiem miał najwięcej wolnego czasu, jednakże córki pomagały mu w formułowaniu pism i były przez niego na bieżąco informowane o stanie spraw. Skarżący nie wniósł zażalenia na postanowienie z dnia 30 listopada 2016 r.

W wyniku ponownego zawiadomienia przez skarżącego o popełnieniu przez S. D. przestępstwa składania fałszywych zeznań, postanowieniem z dnia 5 stycznia 2017 r., sygn. akt PR 2 Ds (...), Prokuratura Rejonowa w S., odmówiła wszczęcia śledztwa na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. z uwagi na fakt, że postępowanie karne co do tego samego czynu zostało prawomocnie zakończone w sprawie o sygn. PR 2 Ds (...). Postanowieniem z dnia 22 maja 2017 r., wydanym na skutek zażalenia R. D., w sprawie o sygn. akt IX Kp (...), Sąd Rejonowy w S. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. Skarżący R. D. był obecny na posiedzeniu podczas ogłaszania orzeczenia z dnia 22 maja 2017 r. oraz jego uzasadniania. Został również pouczony, że postanowienie jest prawomocne.

Z uwagi na powyższe, w ocenie Sądu Okręgowego, skarżący dowiedzieli się o podstawie wznowienia z chwilą otrzymania przez skarżącego odpisu postanowienia z dnia 30 listopada 2016 r., sygn. akt PR 2 Ds (...), o umorzeniu śledztwa w sprawie składania fałszywych zeznań przez S. D., co nastąpiło w dniu 21 grudnia 2016 r. Od tego dnia biegł zatem trzymiesięczny termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 lipca 2013 r., sygn. akt III Ca (...), opartej o art.

403 § 1 pkt 2 w zw. z art. 404 k.p.c. Ponieważ skarga została wniesiona dopiero w dniu 11 października 2017 r., została złożona po terminie i podlegała odrzuceniu na podstawie art. 410 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Ten sam wniosek byłby, gdyby mieć na uwadze powołane przez skarżących – celem wykazania zachowania terminu do wniesienia skargi – postępowanie przed Sądem Rejonowym w S. o sygn. akt IX Kp (...). O treści postanowienia z dnia 22 maja 2017 r. i jego uzasadnieniu skarżący dowiedzieli się już w tym dniu, bowiem R. D. był obecny na posiedzeniu Sądu podczas ogłoszenia orzeczenia. Bez znaczenia, z uwagi na prawomocność tego postanowienia z chwilą wydania, pozostawała data doręczenia tego postanowienia skarżącym.

O kosztach postępowania wywołanego skargą orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., gdyż nie zaistniały uzasadnione przesłanki do odejścia od zasady orzekania o kosztach postępowania wynikające z tego przepisu.

Zażalenie na powyższe postanowienie wnieśli skarżący, zaskarżając je w całości i zarzucając naruszenie:

1) prawa procesowego, w szczególności art. 410 § 1 w zw. z art. 407 § 1 k.p.c., polegające na odrzuceniu skargi R. D., E. T. i D. G., pomimo że z pełnej i rzetelnej analizy materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, iż skarga została wniesiona w ustawowym terminie, co doprowadziło do braku merytorycznego rozpoznania skargi o wznowienie postępowania;

2) prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. w zw. z art. 407 § 1 k.p.c., polegające na przyjęciu początkowego terminu biegu terminu do wniesienia skargi według daty ogłoszenia postanowienia, a nie według daty jego doręczenia, pomimo że R. D. podkreślał, że skargę złożył po doręczeniu postanowienia, gdyż dopiero wówczas miał dokument, którym mógł się posłużyć w Sądzie.

Na podstawie powyższych zarzutów skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez orzeczenie o przyjęciu skargi o wznowienie postępowania do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów procesowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na zażalenie uczestnicy postępowania W. D. i B. D. wniesli jego oddalenie i zasądzenie solidarnie kosztów postępowania zażaleniowego, tj. kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 403 § 1 pkt 2 w zw. z art. 404 k.p.c. można żądać wznowienia na tej podstawie, że wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa, przy czym jedynie wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów.

Z powyższego wynika, że jeżeli podstawą wznowienia postępowania jest okoliczność wskazana w art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c., to konieczną przesłanką żądania wznowienia jest ustalenie faktu popełnienia przestępstwa prawomocnym wyrokiem skazującym. Od tej zasady ustawa przewiduje dwa wyjątki: niemożność wszczęcia postępowania karnego i umorzenie postępowania karnego z innych przyczyn niż brak dowodów – wówczas do skargi powinny zostać dołączone odpisy odpowiednich postanowień.

Skarżący powoływali się na „uzyskanie orzeczenia za pomocą przestępstwa w postaci składania fałszywych zeznań przez S. D.”, niemniej nie został przedłożony prawomocny wyrok skazujący za opisany czyn. Natomiast skarżący powołali się na postanowienie z dnia 30 listopada 2016 r., zatwierdzone przez Prokuratora Prokuratury Rejonowej S. w S., którym doszło do umorzenia postępowania w sprawie popełnienia przestępstwa określonego w art. 233 § 1 k.k. z powodu przedawnienia karalności.

Jeśli chodzi o terminowość wniesienia skargi, to zgodnie z art. 407 § 1 k.p.c. skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia. Wbrew zarzutom zażalenia, nie można zarzucić naruszenia przez Sąd Okręgowy tego przepisu. W orzecznictwie słusznie wskazuje się, wskazany przepis nie wiąże początku terminu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania od powzięcia informacji o braku możliwości uzyskania pisemnego uzasadnienia lub o treści uzasadnienia (postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2018 r., V CZ 80/18, niepubl.). Podobnie, nie

ma uzasadnienia łączenie rozpoczęcia biegu terminu z art. 407 § 1 k.p.c. z dniem doręczenia skarżącemu odpisu postanowienia z uzasadnieniem, jeżeli to postanowienie, z którego wynika podstawa wznowienia, zostało ogłoszone na rozprawie (posiedzeniu jawnym), a skarżący został o niej prawidłowo zawiadomiony, niezależnie, czy się na nią stawiał. Już bowiem w momencie ogłoszenia takiego postanowienia skarżący dowiedział się (mógł się dowiedzieć) o podstawie wznowienia, jeżeli z wydaniem takiego orzeczenia wiąże powstanie podstawy wznowienia postępowania. W świetle tego przepisu, dowiedzenie się strony o wyroku ma miejsce wówczas, gdy do strony dociera wiadomość o istnieniu wyroku. Semantyczną treść pojęcia „dowiedzieć się” wyczerpuje samo dotarcie informacji o wyroku, tj. objęcie faktu istnienia wyroku świadomością strony. Doręczenie wyroku nie należy do treści tego pojęcia, ale jest tylko jednym ze sposobów realizacji tego pojęcia (postanowienie SN z dnia 14 listopada 2000 r., III CKN 1159/00, niepubl.). W konsekwencji, termin, o którym mowa w art. 407 § 1 k.p.c., rozpoczyna bieg w dniu ogłoszenia na rozprawie (posiedzeniu jawnym) postanowienia sądu karnego oddalającego zażalenie na postanowienie prokuratury w przedmiocie odmowy wszczęcia dochodzenia (śledztwa).

W realiach niniejszej sprawy, mając na uwadze zarzuty zawarte w zażaleniu, oznacza to, że najpóźniej w dniu 22 maja 2017 r., a więc w dniu ogłoszenia postanowienia Sądu Rejonowego w S. w sprawie IX Kp (...), oddalającego zażalenie na postanowienie Prokuratury Rejonowej S. z dnia 5 stycznia 2017 r. o odmowie wszczęcia śledztwa, rozpocząłby bieg termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, gdyby pominąć okoliczności, o których będzie mowa poniżej. Pomijając bowiem nawet wcześniejsze zawiadomienie ze strony skarżących w sprawie składania fałszywych zeznań przez S. D. i umorzenie postępowania w tym przedmiocie, to, niewątpliwie, w dniu 22 maja 2017 r. skarżący wiedzieli o zaistnieniu – ich zdaniem – podstawy wznowienia. Bez znaczenia pozostaje, że podczas posiedzenia był obecny jedynie skarżący, albowiem – jak wynikało z oświadczeń wszystkich skarżących – R. D. informował córki (skarżące) na bieżąco o stanie sprawy. Nie ma żadnego uzasadnienia stanowisko skarżących, że „w ich przekonaniu termin do złożenia skargi rozpoczynał biec od daty doręczenia postanowienia Sądu Rejonowego

w S.". Przepis art. 407 § 1 k.p.c. jest jednoznaczny w swojej treści. Natomiast nie ma żadnego znaczenia stwierdzenie, że skarżący nie uzyskał w sekretariacie sądu pouczenia, iż możliwość „wykorzystania” postanowienia istnieje od momentu jego ogłoszenia, a nie doręczenia odpisu postanowienia z uzasadnieniem. Na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania nie wpływa również okoliczność, czy strona działała sama, czy przy udziale profesjonalnego pełnomocnika – mogłoby to mieć ewentualnie znaczenie w wypadku złożenia innego środka procesowego, co pozostaje jednak poza kognicją sądów w niniejszej sprawie.

Całkowicie niezasadny był zarzut naruszenia art. 5 k.c. w zw. z art. 407 § 1 k.p.c. Przepis art. 5 k.c. dotyczy nadużycia prawa podmiotowego przez podmiot prawa cywilnego, nie jest natomiast skierowany do sądu, w tym sensie, że ten nie może naruszyć prawa podmiotowego. Nie ma żadnego uzasadnienia powiązanie tego przepisu z rozpoczęciem biegu terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Termin z art. 407 § 1 k.p.c. ma charakter procesowy i ustawowy, a sąd jest zobowiązany badać, czy został on dochowany przez stronę. Jednym z obowiązków strony jest dochowanie terminów procesowych, aby jej czynności mogły wywołać określone skutki prawne. Jeżeli strona nie dochowa terminu, przysługują jej stosowne środki procesowe, ale z punktu widzenia niedochowania terminu do wniesienia skargi kasacyjnej bez znaczenia pozostaje, czy przekroczenie ustawowego terminu było „nieznaczne”. W konsekwencji, przepis art. 5 k.c. nie ma zastosowania dla ustalenia, czy strona dochowała terminu do dokonania określonej czynności procesowej.

Trudno jednocześnie odnieść się do zarzutu zawartego w zażaleniu, że „wykorzystanie tej różnicy terminów przeciwko uczestnikom na ich niekorzyść stanowi naruszenie zasad współżycia społecznego”. Zaskarżone postanowienie było wynikiem niedochowania przez skarżących ustawowego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej i zastosowania przez Sąd Okręgowy stosownych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, w wyniku czego doszło do odrzucenia skargi o wznowienie postępowania.

Niezależnie od powyższego, należy zgodzić się z Sądem Okręgowym, że tak naprawdę początek biegu terminu do wniesienia skargi wyznacza pierwsze umorzenie postępowania karnego postanowieniem z dnia 30 listopada 2016 r., które dotyczyło tej samej kwestii, co kolejne postanowienie z dnia 5 stycznia 2017 r. Skarżący podnosili, że nie wniesli zażalenia na postanowienie z dnia 30 listopada 2016 r., gdyż „złożyli ponowny wniosek o ściganie, zgodnie z ustnym pouczeniem, jakie uzyskali drogą telefoniczną w prokuraturze”. Niezależnie od tego, że fakt takiego pouczenia nie został udowodniony (art. 6 k.c.), to nie miałby wpływu na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Początek biegu tego terminu został bowiem określony w jednoznaczny sposób w art. 407 § 1 k.p.c. Ponadto, gdyby kierować się stanowiskiem wyrażonym przez skarżących, to – jak słusznie zauważyli uczestnicy postępowania – skarżący mogliby składać kolejne zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa w tej samej sprawie i każde rozstrzygnięcie prokuratury lub sądu rozpoznającego zażalenie na odmowę wszczęcia dochodzenia lub śledztwa otwierałoby skarżącym termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania. Taki pogląd jest oczywiście błędny.

Reasumując, Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował art. 410 § 1 k.p.c. i nie naruszył przepisów wyszczególnionych w zażaleniu.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w punkcie I sentencji.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 5 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).